

№2

MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR

ILMIY ELEKTRON JURNALI

ISSN: 2181-3965
VOLUME 5
TOSHKENT 2026

“MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

To‘lqin Zakirovich Teshabayev – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI

Mehmonov Sultonali Umaraliyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Karimova Komila Daniyarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sindarov Sherzod Egamberdiyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Saparov Aktam Jo‘rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Pardayev Abdunabi Xoliqovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Kuziyev Islomjon Ne‘matovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Omonov Akrom Abdinazarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Qongratbay Avezimbetovich – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Jumayev Nodir Xosiyatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

Haydarov Nizomiddin Hamroyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Raviprakash G. Dani – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

Bagautdinova Nailya Gumerovna – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

Sharifzoda Mu‘min Mashokir – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

Maley Elena Borisovna – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

Asif Mahbub Karim – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti professori (Malayziya qirolligi)

Piter Xayk – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo'yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

Yavuz Demirel – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

Jo'rayev Abdug'affor Safarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ismanov Ibroxim Nabiyeovich – Farg'ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xayriddinov Azamat Botirovich – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tashnazarov Samiddin Nizamovich – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nurmanov Ulug'bek Anorbayevich - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi professori, iqtisodiyot fanlari doktori

Yakubova Nargiz Tursunbayevna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mamatov Baxadir Safaraliyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qiyosov Sherzod Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

JURNAL TAHRIRIYATI

Saparov Aktam Jo'rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Aliqulov Mehmonali Salohiddin o'g'li – mas'ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Buxorova Moxira Samandarovna – muharrir

O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali
23.11.2022-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №R-566966 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №049864

MUNDARIJA		
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	Biznes subyektlarini tasniflash tizimida kuzatiladigan asosiy institutsional muammolar	8
Ashirova Aziza Zarif qizi, Chinqulov Qahramon Ravshanovich	Qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanish tendensiyalari: mavjud muammolar va ularni hal qilish yo'llari	15
Dexkanova Nargiza Sharifovna	Sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatining nazariy jihatlari	22
Rustamov Maqsd Suvonqulovich, Normatov Muslimbek No'rbo'ta o'g'li	O'zbekistonda naqd pulsiz hisob-kitoblar va to'lov tizimi: rivojlanishi va istiqbollari	28
Mamatkulov Baxtiyor Xalmuradovich	O'zbekiston respublikasi aholisining hayotiy darajasi va sifatini statistik ko'rsatkichlar orqali tahlil qilish	35
Туляганова Шахноза Самукджановна	Цифровизация и инновационные банковские продукты в эпоху цифровой экономики	42
Alimov Umid Xamid o'g'li, Rustamov Maqsd Suvonqulovich	Iqtisodiyotda yetakchi mamlakatlar tajribasida tijorat banklari biznes ekotizimi rivojlanish bosqichlari	48
Teshaboyeva Mohigul Eldorjon qizi	Ishlab chiqarish tannarxining moliyaviy natijalarga ta'sirini baholash ushlari (gilam ishlab chiqarish korxonalari misolida)	55
Ibodullayev Shohboz To'liqin o'g'li	Tijorat banklarida kredit riski va uning bank likvidligiga ta'siri	61
Toshniyozov SHERALI Kamoliddinovich	Blockchain texnologiyasi asosida moliyaviy tranzaksiyalarni nazorat qilish: DLT arxitekturasini, smart-kontraktlar va O'zbekiston amaliyoti	68
G'aybullayeva Zilola Rahmatullayevna, Abduxalilov Sardor Abdullo o'g'li	Tijorat banklar faoliyatini raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorligi	79
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiyasini rivojlantirish yo'nalishlari	85
Ochilova Ibodat G'ulom qizi	Moliyaviy risklarni aniqlash, baholash va bartaraf etishning ekonometriya asosidagi yondashuvi: empirik tahlil va omillar modeli	91
Umariy Muxriddin Xusniddin o'g'li	Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlarni ekonometrik modellash	99
Oybekov Shohjahon Akmal o'g'li	Dual ta'lim asosida oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini moliyalashtirish istiqbollari	104
Madaminov G'ayrat Madiyarovich	AQSH harbiy xizmatchilarini moddiy rag'batlantirish tizimining metodologik asoslar va iqtisodiy samaradorligi	110
Arifjanova YAYRAXON Usmonxo'jayevna	O'zbekiston korporativ emitentlarining xalqaro obligatsiyalari muomilasi	117
Хожиева Гулнора Хабибуллаевна	Консолидациялашган молиявий ҳисобот аудитини ташкил этишнинг норматив-ҳуқуқий асослари	124
Roza Khudaybergenova	The role of tax policy in enhancing the attractiveness of the investment climate	131
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	Markaziy bank raqamli valyutasining xalqaro to'lovlar tizimidagi o'rni: transchegaraviy operatsiyalarni optimallashtirish	137
Abdinazarov Akbar Baxriddin o'g'li, Khudayarov Makhmasaid, Sherkuziyev Mamadiyar	Infra qizil spektrometrik o'lchovlarni metodika va ishlash tamoyillari	145
Davronova Feruza Rahmonovna, Olimova Mehrangiz Feruzovna	Qishloq xo'jaligining raqamli transformatsiyasi: texnologiyalar agrar iqtisodiyotni qanday o'zgartirmoqda	154
Qilichev Sanjarbek Javlonbek o'g'li	Sug'urta kompaniyalarida investitsion faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari	160
Boymurodova Lobar Tursunboy kizi	Insurance relations: nature and boundaries	165
Абдуллаев Шавкат Насриддинович	Яширин иқтисодиётнинг иқтисодий хавфсизликка таъсири ва ижтимоий оқибатлари	179
Айматова Фарида Хуразовна	Роль ESG-факторов на финансовую устойчивость и инвестиционную привлекательность университетов	186
Shoaxmedova Nozima Xayrullayevna	Xalqaro tajribalar asosida kripto sanoati faoliyati tahlili va ularning ishlash prinsiplari	193
Одинаев Равзатилло Асатуллоевич	Технологик ривожланиш қонуниятлари иқтисодиётдаги таркибий тузилмавий такомиллаштиришлар асоси сифатида	199

Ахмедов Хасанжон Мухамедович	Миллий иктисодиётнинг институционал таркибий тузилмаси ва уни такомиллашуви	206
Abduraxmonova Munisa Axat qizi	Aloqa va axborot xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning nazariy yondashuvlari	215
Abdullaeva Madina Bahadirova, Muyassar Umarkhodjaeva Ganievna	Evolution of organizational culture in industrial enterprises in the context of digital transformation	220
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	Aksiyadorlik jamiyatlarida firibgarlikni aniqlash va oldini olishda ichki nazorat tizimining o'rni	228
Ирмухамедова Муслима Дилшадовна	Особенности инвестиций в акции эмитентов в условиях формирования фондового рынка Узбекистана	236
Srajidinova Nodira Shavkatovna	Mintaqaviy sanoat siyosatini takomillashtirish va iqtisodiy o'sishni prognozlash mexanizmlari	243
Ergasheva Ma'mura Farxodovna	Investitsiyalarning tarkibiy dinamikasi va ularning iqtisodiy o'sishga ta'sirini korrelyatsion-regression tahlil qilish	248
Muxtorova Zarina Abduxalil qizi	Migratsiyaning bandlik va ishsizlik darajasiga ta'siri	259
Abdukaxxorova Durdona Ilxomovna, Hakimova Muhabbat Fayziyevna	Factors of sustainable development of the education system in the context of digital transformation	264
Маннапова Раъно Абборовна, Хамиджонов Бобиржон Анваржон ўғли	Бюджет ташкилотларида маблағлардан самарали фойдаланишда ички аудитни рақамлаштириш	270
Zaynalov Jahongir Rasulovich, Abdullayeva Sadokat Shonazarovna, Nurmuhamedov Abbos Mamadalievich	Kichik moliyaviy institutlar va ularning sanoati rivojlangan mamlakatlardagi faoliyat yuritish xususiyatlari	276
Мамбетсапаев Курбанияз Айниязович	Развитие социальной инфраструктуры и качество жизни населения: анализ в разрезе регионов Узбекистана за 2012–2024 годы	282
Suyunova Zuxra Bahodir qizi, Fayzullayev Jonibek Alisherovich	Korporativ boshqaruvda auditning roli va ahamiyati	287
Жиянова Наргиза Эсанбоевна, Курбаниязова Диана Даутибаевна	Современное состояние фондового рынка Республики Узбекистан: институциональный и аналитический аспект	294
Tojiyev Javlonbek Rustamovich, Otaxonova Maftunaxon Tulkinbekovna, Bekmuratov Samariddin Shamuratovich	Kichik biznesda raqamli marketing: O'zbekiston sharoitida samaradorlik va integratsiya modellari	305
Ibojev Saxiddin Mansurovich	Ta'lim tizimini moliyalashtirishning zamonaviy modellari	314
Ismoilova Feruza Kubaymurodovna, Bozorov Sardor Ilhom o'g'li	Ta'lim xizmatlari bozorida universitetning raqobatbardoshligini baholash va uni yaxshilash strategiyasini tanlash	322
Xolbekov Shoxsuvor Ochilovich, Ochilov Orifjon Shohsuvor o'g'li	Kambag'allik darajasini pasaytirishning ba'zi iqtisodiy omillari. (Qashqadaryo viloyati misolida)	328
Жунайдуллаев Мелс Аслиддин ўғли	Индивидуал спортчиларни тайёрлаш тизимини бошқариш амалиётига бағишланган илмий назарияларнинг гуруҳланиши	334
Ne'matova Moxinur Farxod qizi	Maxsulotlarni sotish va xizmatlar ko'rsatishda marketing siyosatini internet tarmog'i yordamida takomillashtirish istiqbollari	340
Султонмуродов Бобир Баходирович, Абдуллоев Фуркат Олимджонович	Риск инвестиций в исламском финансировании	346
Xasanov Sardor Xazratkulovich	O'zbekiston tijorat banklarida kredit risklarini boshqarish tizimi: institutsional asoslar va amaliy samaradorlik tahlili	352
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	O'zbekistonda ekologik audit tizimining rivojlanishi	360
Xomitov Komiljon Zoitovich	Rieltorlik faoliyatini tartibga solishning xorij va O'zbekiston tajribasi tahlili	365
Usmanova Muslimaxon Abdusalomxo'ja qizi	O'zbekiston respublikasi tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini oshirishda depozit va kreditlarning ulushi va ahamiyati	373
Qodirov Bahodir Quدراتovich	O'zbekistonda bevosita va bilvosita soliqqa tortish darajalarini tarixiy shakllanishi	378

Адилова Шамшетдиновна Гульмира	Корпоратив лойиха бошқарувининг назарий асослари	385
Muminova Parvina Ilhom qizi	Jahon amaliyotida bank majburiyatlari hisobini yuritishda MREL va TLAC iqtisodiy tushunchalar tasnifi ahamiyati	393
Озод Улугбекович Мавлонов	Систематический обзор литературы по корпоративным конфликтам в государственных предприятиях	398
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Xurramov Azamat Fayzullaevich	Qishloq xo'jaligi maxsulotlari eksportini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning xorijiy davlatlar tajribasi	405
Adilova Zohida Ikromjonovna	Bugungi kunda banklar tomonidan aholi to'lov qobiliyatini ta'minlashdagi muammolar	413
Sultanova Gavkhar Karimovna, Muysinova Mushtariy Azamat qizi	Innovation and export diversification: a comparative analysis of South Korea, China and Singapore experience	420
Муминходжаева Рамизовна Дилноза	Учет доходов и анализ финансовых результатов в условиях перехода на МСФО	427
Mamatqulov Axmadaliyevich Avazbek	O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida ichki auditni huquqiy-me'yoriy tartibga solish	433
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	Chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirishda davlat siyosati va iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari	441
Kuvondikov Ravshan Qushaqovich	Analysis of the effectiveness of investments attracted to the regions: modern approaches	447
Suvpo'latov Ozodjon Alijon o'g'li	Aholining tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirish barqaror iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida	453
Рахимов Матназар Юсупович	Иқтисодий ночорлик(банкротлик), тўловга қобилятсизликни баҳолашдаги муаммолари жиҳатлар	459
Ли Ирина Валентиновна	Развитие интеллектуальной таможи на основе цифровой трансформации: модель управления проектами и система управления рисками	466
Yangiboyev Dilshod G'ulomovich, Nuriddinova Nilufar	Iqtisodiyotga raqamli iqtisodiyotni joriy etishning istiqbollari	475
Murodov Jahongir Choriyevich	O'zbekiston Respublikasi fermer xo'jaliklarida qo'shilgan qiymat zanjiri samaradorligini statistik baholash metodologiyasini takomillashtirish	481
Гулямова Асия Нурутдинова	Цифровая трансформация финансового сектора: глобальные тренды и национальные особенности	486
Baymuratov Maxkambayevich Tursunbay	Risk komponentlari: umumiylik va o'ziga xoslik	492
Ismatillayeva Mehrinoz Fozilovna	Korxonaning strategik boshqaruv tizimida bozor va narx strategiyalarini shakllantirish va samaradorligini baholash	505
Saidova Sevaraxon Abdumo'min qizi	Xalqaro audit standartlari asosida auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayonlarining kompleks metodikasini takomillashtirish	512
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy tadqiqot loyihalari va tijoratlashtirish faoliyati buxgalteriya hisobi va ichki auditing nazariy masalalari	518
Нуралиев Бехзод Бахтиёр ўғли	Молиявий инструментларнинг иқтисодий мазмуни, таснифи ва уларнинг ўзига хос хусусиятлари	524
Turabova Shaxnoza Taxirovna	Tijorat banklarida kredit skoringini takomillashtirishda big data va mashinaviy o'qitish texnologiyalarining roli	531
Narzullayeva Abdulkomilovna Xilola	O'zbekiston iqtisodiyotga xorijiy investitsiya va kreditlarni jalb qilish va moliyalashtirish	539
Majidov Amirxon Abdumalik o'g'li	Ko'chmas mulklarni garov ta'minoti sifatida baholashni takomillashtirish	550
Abdullayev Axrorjon Axadjon o'g'li	O'zbekiston uchun JSTga a'zo davlatlarda kichik biznes rivojlanishi tajribasi: qiyosiy tahlil (Xitoy, Vetnam, Qozog'iston misolida)	560
Xushvoqov Azizbek Sirojiddinovich	Investitsiyaviy muhit jozibadorligini oshirish bilan bog'liq muammolar	570
Ismoilov Asadbek Abdusamat o'g'li, Bababekova Zebo Baxtiyor qizi	Davlat auditi tizimini raqamlashtirish va xalqaro standartlar asosida isloh qilish: O'zbekiston tajribasi va istiqbollari	578
Yovkochev Sherzod Shukhratovich	Modern mechanisms for enhancing the methodology of monitoring the effectiveness of cooperation with international financial institutions	587

Умаралиев Санжар Султоналиевич	Хорижий инвестицияларни жалб этишнинг молиявий механизмларини шакллантиришнинг назарий асослари	593
Umarov Baxrom Boxodir o'g'li	Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning ilg'or xorij tajribalari	600
Ташматова Мухтабар Алишеровна	Қишлоқ хўжалигининг барқарор ривожланишини инвестициялаш бўйича хориж тажрибаси ва ундан Ўзбекистон амалиётида фойдаланиш имкониятлари	610
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	Iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlashda bevosita soliqqa tortish ma'muriyatchiligini takomillashtirish yo'nalishlari	620
Aminov Farrux Farxadovich	O'zbekistonda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmini takomillashtirish istiqbollari	627
Yusupov Ahmadbek Tajiyevich Mehmonov Sultonali Umaraliyevich	Asosiy kapitalga investitsiyalarni moliyalashtirishni takomillashtirish	637
Rajabova Malika Nuriddin kizi	The institutional quality and Foreign Direct Investment inflows in Central Asian Countries	645
Saidov Sardorbek Iskandarbekovich	Likvidlikni boshqarishning zamonaviy usullari va inflyatsion jarayonlar	654
Mamadjanov Farrux Gayratovich	O'zbekiston bank-moliya tizimida kapital oqimlarini barqarorlashtirishning institutsional asoslari	663
Khakimov Doston	Intrinsic versus market-based valuation approaches in pharmaceutical equity research: evidence from Novartis AG	672
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	Aksiya qiymatini baholashning nazariy va amaliy asoslari	680
Zokirova Feruza Farxod qizi	Aholi jamg'armalarini investitsiya faoliyatiga jalb qilishning nazariy va amaliy asoslari	686
Байдарова Сабина Бахтияровна	Влияние глобализации на экономику развивающихся стран на примере Узбекистана, Индии и Китая	693
Gafurova Umida Fatixovna	Korxonalar investitsion va innovatsion faoliyati samaradorligini oshirishning fiskal-institutsional mexanizmlari	700
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish	709
Tilakov Navruz Maxmudovich	Kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishning joriy holati va o'zgarish tendensiyalari tahlili	715
Fozilchayev Shuhratjon Qobiljon o'g'li	Eksportha yo'naltirilgan korxonalarda valyuta risklarini xedjerlash (sug'urtalash) mexanizmlarini takomillashtirish	725
Насиров Эгамкул Исмаилович	Бюджет харажатларининг иқлим ўзгаришларига таъсирини таснифлашнинг методологик жиҳатлари	731
Umarov Zafar Absamatovich	Banklarda kreditlar buxgalteriya hisobini MHXS (IFRS) 9 «Moliyaviy vositalar»ni qo'llash asosida takomillashtirish	738
Yo'ldashev Xushniddbek Soyibjon o'g'li	Nodavlat oliy ta'lim muassasalari dividend siyosati samaradorligini oshirish yo'llari	747
Абдураимова Мафтунахон Ахматовна	Аудиторлик текширувлари жараёнида суғурта ташкилотларида суғурта фирибгарлигига мойиллик борлигини аниқлаш методологияси	753
Абидов Мансур Илхомжонович	Молиявий назоратни ташкил этишнинг хорижий тажрибаси ва ундан Ўзбекистон амалиётида фойдаланиш истикболлари	759
Safarova Nodira Ashuraliyevna	Barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda yashil soliqlarning roli	765
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich	Farmatsevtika sanoatida investitsiyalar hisobiga yangi o'sish nuqtalarini aniqlash	772
Xaydarova Charos Nizomiddin qizi	O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirishda xatarlarni boshqarish mexanizmlari	781
Utanov Bunyod Kuvandikovich	Agrar soha samaradorligini k-means klasterlash usuli asosida statistik baholash	792
Aminova Nilufar Umarboy qizi	O'zbekiston bank tizimida islomiy moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish masalalari	798
Narkuziyev Anvar Rustamovich	Davlat qarzi va inflyatsiya o'zaro ta'sirining xalqaro tajribasi	808
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	Islom moliyasi rivojlanishi sharoitida risklarni boshqarish hamda makroiqtisodiy dividendlarini oshirish yo'nalishlari	815

**ISLOM MOLIYASI RIVOJLANISHI SHAROITIDA RISKLARNI BOSHQARISH
HAMDA MAKROIQTISODIY DIVIDENDLARINI OSHIRISH YO‘NALISHLARI**

Sattorov Ixtiyor Ochilovich

*O‘zbekiston Respublikasi
Strategik tahlil va istiqbolni belgilash
Oliy maktabi xodimi,
iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
E-mail: jackjunior080@gmail.com*

Karimov Shohruh Yo‘ldoshali o‘g‘li

*O‘zbekiston Respublikasi
Strategik tahlil va istiqbolni belgilash
Oliy maktab tinglovchisi
E-mail: bbek55983@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqolada islom moliya institutlaridagi risklar va ularni boshqarish mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, islom moliyasi orqali makroiqtisodiy dividendlarni oshirish yo‘nalishlari muhokama qilinib, tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: islom moliyasi, risk menejmenti, shariat riski, sukuk (qimmatli qog‘oz), takaful (islomiy sug‘urta), IFSB, AAOIFI.

**DIRECTIONS FOR RISK MANAGEMENT AND INCREASING MACROECONOMIC
DIVIDENDS IN THE CONTEXT OF ISLAMIC FINANCE DEVELOPMENT**

Sattorov Ikhtiyor Ochilovich

*Employee of
the Higher School of Strategic Analysis and
Forecasting of the Republic of Uzbekistan,
doctor of economic sciences, associate professor
E-mail: jackjunior080@gmail.com*

Karimov Shokhrukh Yuldoshali ugli

*Student of the Higher School of
Strategic Analysis and
Forecasting of the Republic of Uzbekistan
E-mail: bbek55983@gmail.com*

Abstract. This article provides a scientific and theoretical analysis of risks within Islamic financial institutions and their management mechanisms. Directions for increasing macroeconomic dividends through Islamic finance were also discussed, and recommendations were developed.

Keywords: Islamic finance, risk management, Shariah compliance risk, sukuk (securities), takaful (islamic insurance), IFSB, AAOIFI.

**НАПРАВЛЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ И УВЕЛИЧЕНИЯ
МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИВИДЕНДОВ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ
ИСЛАМСКИХ ФИНАНСОВ**

Сатторов Ихтиёр Очилович

Сотрудник Высшей школы стратегического анализа и прогнозирования

*Республики Узбекистан,
доктор экономических наук, доцент
E-mail: jackjunior080@gmail.com*

Каримов Шохрух Йулдошали угли

*Слушатель Высшей школы стратегического
анализа и прогнозирования Республики Узбекистан
E-mail: bbek55983@gmail.com*

Аннотация. В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируются риски в исламских финансовых институтах и механизмы их управления. Также обсуждались направления повышения макроэкономических дивидендов через исламские финансы и разрабатывались рекомендации.

Ключевые слова: исламские финансы, управление рисками, риск шариятского соответствия, сукук (ценные бумаги), такафул (исламское страхование), IFSB, AAOIFI.

Kirish

O'zbekistonda islom moliyasining rivojlanishi milliy iqtisodiyotda moliyaviy resurslar bazasini kengaytirish va investitsiya faoliyatini rag'batlantirish orqali muhim makroiqtisodiy dividendlar keltirib chiqarishi mumkin. Shu bilan birga, islom moliyasi institutlarining rivojlanishi moliya bozorida raqobat muhitini kuchaytirib, moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi. Islom moliya instrumentlari real iqtisodiyot bilan bevosita bog'liq bo'lganligi sababli, ular ishlab chiqarish va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda samarali mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy moliyaviy tizimda risklarni boshqarish iqtisodiy va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning ajralmas elementi hisoblanadi. Moliyaviy tashkilotlar, tijorat banklari, investitsiya va sug'urta kompaniyalari o'z faoliyatini rejalashtirish va strategik qarorlar qabul qilish jarayonida turli darajadagi moliyaviy xavflarni oldindan aniqlash, baholash hamda ularning salbiy oqibatlarini kamaytirishga alohida e'tibor qaratadilar. Ayniqsa, bozor sharoitlarining tez o'zgarishi, foiz stavkalari va valyuta kurslaridagi tebranishlar, kredit majburiyatlarining bajarilmasligi hamda likvidlik bilan bog'liq muammolar risklarni samarali boshqarish tizimini shakllantirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Shu bois moliyaviy institutlar risklarni muntazam monitoring qilish, ularni diversifikatsiya qilish va zamonaviy baholash usullaridan foydalanish orqali o'z faoliyatining barqarorligi va ishonchliligini ta'minlashga intiladilar.

Riskni boshqarish tushunchasi faqatgina yuzaga kelishi mumkin bo'lgan zarar ehtimolini kamaytirish bilan cheklanmaydi. U iqtisodiy munosabatlarda ishonch va barqarorlikni mustahkamlash, mavjud moliyaviy hamda moddiy resurslardan oqilona, halol va samarali foydalanishni ta'minlash, shuningdek, manfaatdor tomonlar o'rtasida mas'uliyatli sheriklik munosabatlarini rivojlantirishni ham nazarda tutadi. Samarali risk boshqaruvi tashkilot faoliyatida shaffoflik va hisobdorlikni oshirish, qarorlar qabul qilish jarayonida ehtimoliy xavflarni oldindan baholash hamda ularning salbiy ta'sirini minimallashtirish imkonini beradi. Shu jihatdan risklarni boshqarish nafaqat moliyaviy yo'qotishlarning oldini olish vositasi, balki uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik, manfaatlar muvozanati va o'zaro ishonchga asoslangan hamkorlikni ta'minlovchi muhim boshqaruv mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Islomiy moliyalashtirishda risklar va uning iqtisodiy xavfsizlikka ta'sirining nazariy asoslari hamda amaliy qo'llanilishini R.A.Abdel Karim, M.K.Hassan, Z.Iqbal Z. va A.Mirakhor, M.Ayub, Md. Shafiqul, J.Islam Shaown va Y. Sultana hamda Y.A.Baydaulet kabi olimlar tomonidan o'rganilgan[1]. Xususan, R.A.Abdel Karim audit va moliyaviy hisobot tizimi, islomiy banklar uchun shariat standartlari, risk va likvidlik boshqaruvi, M.K.Hassan islomiy bank instrumentlarining iqtisodiy o'sish, investitsiya oqimlari va barqarorlikka ta'sirini o'rgangan

bo'lsa, Z.Iqbal va A.Mirakhor esa, islom moliyasini iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlovchi muqobil moliyaviy model sifatida talqin qilgan[2].

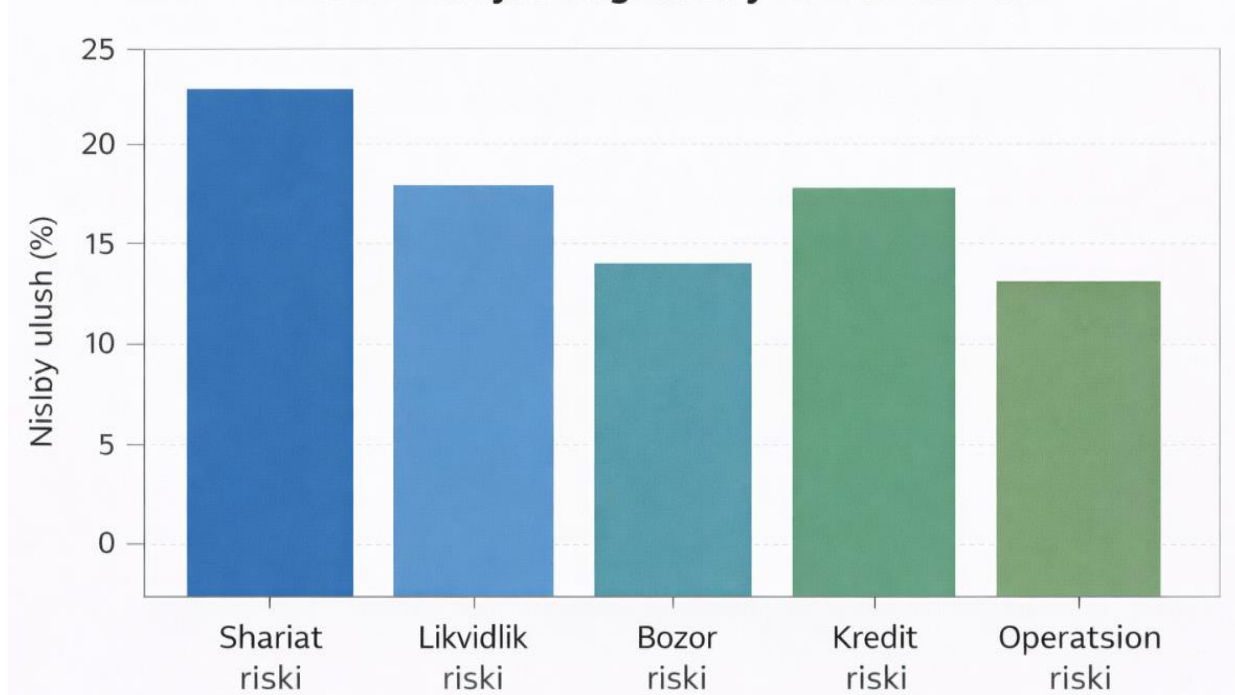
Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli tahlil, qiyosiy tahlil va statistik ma'lumotlar tahlili usullaridan foydalanildi. Adabiyotlar tahlili jarayonida mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, me'yoriy hujjatlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari o'rganildi.

Tahlil va natijalar

Islom moliyasida ham boshqa sohalarida bo'lgani kabi risklarning turli ko'rinishlari mavjud. Jumladan, 1-rasmdagi grafik islom moliya tizimida uchraydigan asosiy risklarning nisbiy ulushini ko'rsatadi. Tahlil natijalariga ko'ra, eng yuqori ulush shariat riskiga to'g'ri kelib, bu islom moliya institutlari faoliyatida shariat talablariga muvofiqlik masalasi muhim ahamiyatga ega ekanligini anglatadi. Shuningdek, kredit riski va likvidlik riski moliyaviy barqarorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatuvchi asosiy risk turlaridan hisoblanadi. Bozor riski hamda operatsion risk esa nisbatan past ulushga ega bo'lsa-da, moliya operatsiyalarining samaradorligi va boshqaruv tizimiga bevosita ta'sir qiluvchi omillar sifatida baholanadi.

Islom moliyasidagi asosiy risklar tarkibi

1-rasm. Islom moliyasidagi asosiy risklar²¹¹

Jumladan, islomiy moliyada yuqorida darajada turuvchi risk turlaridan biri bu, **shariatga muvofiqlik riski** (*Shariah compliance risk*) moliyaviy operatsiyalar, mahsulotlar yoki shartnomalarning shariat tamoyillariga to'liq mos kelmasligi ehtimolini anglatadi. Ushbu risk, odatda, moliyaviy institut faoliyatida shariat talablariga zid elementlar bilan bog'liq operatsiyalar yuzaga kelganda paydo bo'ladi. Shariatga muvofiqlik riski nafaqat moliyaviy yo'qotishlarga, balki institutning reputatsion barqarorligi va mijozlar ishonchiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli islomiy moliya institutlarida ushbu riskni boshqarish uchun shariat kengashlari, shariat audiiti va komplayns mexanizmlari joriy etiladi. Islomiy moliya institutlari uchun buxgalteriya hisobi va audit tashkiloti (AAOIFI—Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) va Islomiy moliyaviy xizmatlar kengashi (IFSB—Islamic Financial Services Board)

²¹¹ Tahliliy ma'lumotlar asosidagi mualliflar ishlanmasi.

kabi xalqaro standartlar shariatga muvofiqlik nazoratini institutsional darajada tartibga solish orqali ushbu riskni kamaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, moliyaviy risklardan biri, **kredit riski** moliyalashtirish shartnomasi bo'yicha qarz oluvchi yoki kontragent o'z majburiyatlarini belgilangan muddatda bajarmasligi ehtimolini anglatib, murabaha, musharaka, muzoraba va ijara kabi islomiy moliyaviy instrumentlar orqali amalga oshiriladigan operatsiyalarda yuzaga kelishi mumkin. Kredit riski natijasida moliya institutlari kutilgan daromadni ololmasligi yoki moliyaviy yo'qotishlarga duch kelishi ehtimoli mavjud. Islom moliyasida ushbu riskni boshqarish uchun kontragentlarning kreditga layoqatligini baholash, aktiv bilan ta'minlangan moliyalashtirish mexanizmlaridan foydalanish hamda shartnomaviy nazorat choralari kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, prudensial tartibga solish doirasida IFSB standartlari kredit riskini baholash va monitoring qilish bo'yicha metodologik yondashuvlarni belgilaydi. Natijada samarali kredit riskini boshqarish tizimi islomiy moliya institutlarining moliyaviy barqarorligi va risklarga chidamliligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, **likvidlik riski**, moliya institutining o'z vaqtida moliyaviy majburiyatlarini bajarish uchun yetarli darajada likvid mablag'larga ega bo'lmaslik ehtimolini anglatadi. Ushbu risk islomiy moliya institutlari uchun shariat tamoyillari sababli foiz asosidagi an'anaviy likvidlik instrumentlaridan foydalanish imkoniyati cheklanganligi bilan izohlanadi. Bu esa, qisqa muddatli likvid aktivlar bozorining yetarli darajada rivojlanmaganligi likvidlik boshqaruvini murakkablashtiradi. Shu sababli likvidlik riskini kamaytirish maqsadida islomiy moliya institutlarida sukuk instrumentlari, shariatga mos pul bozori mexanizmlari hamda prudensial likvidlik standartlari keng qo'llaniladi. Bundan tashqari, **operatsion risk** – bu ichki tizimdagi xatoliklar, noto'g'ri boshqaruv, axborot texnologiyalaridagi muammolar bilan bog'liq xavf bo'lib, u ham islomiy moliya institutlari uchun muhim hisoblanadi.

Muzoraba va musharaka islom moliyasidagi eng muhim risk taqsimlovchi instrumentlar hisoblanadi. Jumladan, muzorabada shartnomalarida bir tomon kapital qo'yadi, ikkinchi tomon esa o'z mehnati va bilimi bilan qatnashadi. Shartnomaga ko'ra, foyda aniq nisbatda taqsimlanadi, zarar esa faqat kapital egasi zimmasida bo'ladi. Bu modelda risk bir tomonning o'zida emas, balki har ikkala tomon manfaatini muvozanatga keltiruvchi shartnomaga asoslanadi. Musharakada esa ikki tomon ham kapital qo'shib, foyda va zarar ularning ulushiga qarab taqsimlanadi. Yuqoridagi mexanizmlar islom moliyasining **“riskni yakkalash emas, taqsimlash”** tamoyiliga to'liq tushadi.

Bulardan tashqari, murobaha instrumenti esa tovar oldi – sotdisi orqali moliyalashtirish shakli bo'lib, unda moliyaviy tashkilot tovarni xarid qilib, mijozga ustama bilan sotadi. Ushbu shartnoma turida risk ko'p hollarda tovar egasiga, ya'ni moliyaviy tashkilotga tegishli bo'ladi, chunki u tovarning vaqtinchalik egasiga aylanadi. Bu jarayon shartnomaga asoslanadi, shuning uchun murabaha riskni to'liq bartaraf etmaydi, ammo uni nazorat ostiga olish imkonini beradi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, oldindan belgilangan to'lov shartlari hamda aniq narxlar moliyaviy yo'qotish xavfini kamaytiradi. Ijara instrumentida esa moliyaviy tashkilot aktivning egasi bo'lib qoladi, mijoz esa undan muayyan to'lov evaziga foydalanadi. Bu shartnoma turida mulkka egalik va undan foydalanish huquqi ajratilib, iqtisodiy va yuridik mas'uliyatlar balansda turgan holatda risklar taqsimlanadi. Misol uchun, aktivda yuzaga kelgan nosozlik uchun javobgarlik moliyaviy tashkilot zimmasida qolib, bitim muddati tugagach, aktiv mijozga o'tkazilishi mumkin, bu holatda ham moliyaviy risk huquqiy mexanizmlar bilan boshqariladi.

Sukuk–islomiy obligatsiyalar, qimmatli qog'ozlar ya'ni islom moliyasining eng dinamik instrumentlaridan biri hisoblanadi. Sukukda investorlar haqiqiy aktivlarga ulushli egalik qilish orqali foyda olishadi. Sukuk orqali to'plangan mablag'lar aniq bir loyiha, xizmat yoki mulk bilan bog'langan bo'ladi. Bu esa investorlar uchun riskni aniq ko'rinishda baholash imkonini beradi. Shuningdek, sukuk investitsiya riskini bir necha investor o'rtasida taqsimlashga xizmat qiladigan vosita bo'lib, yirik infratuzilma loyihalarini shariatga mos ravishda moliyalashtirish imkonini beradi.

Takaful turida ishtirokchilar o'zaro yordam va xayriya asosida jamg'arma yaratib, zarur paytda shu fond hisobidan biri-biriga yordam ko'rsatadilar. Takafulda moliyaviy tashkilot foyda

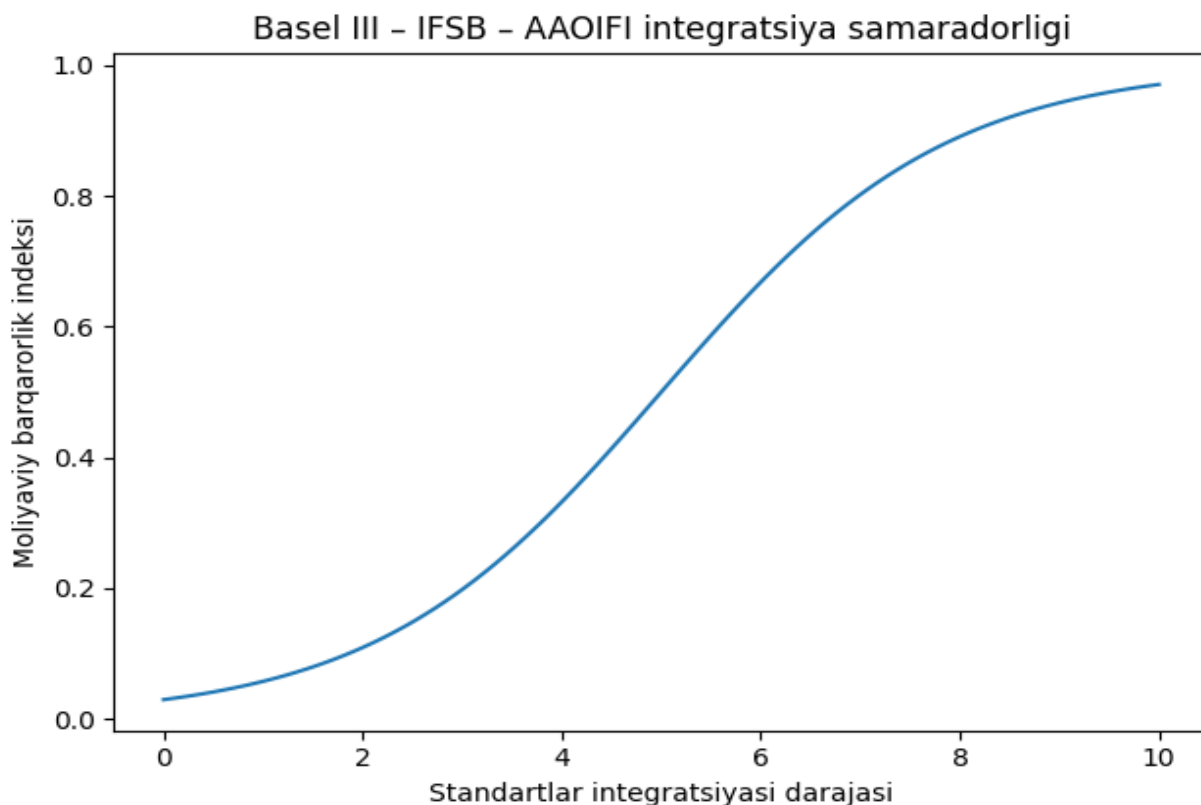

olish bilan birgalikda, ishtirokchilar manfaatini himoya qiluvchi tashkilot sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa, iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlab, riskni insoniy qadriyatlar bilan uyg'un holda boshqarish imkonini beradi.

Yuqoridagi ko'rib chiqilgan moliyaviy risklar va ularga islom moliyasida qo'llaniladigan amaliy yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, muzoraba, musharaka, takaful va sukuk kabi vositalar orqali risklar nafaqat minimallashtiriladi, balki shariatga muvofiq tarzda adolatli taqsimlanadi.

Islomiy moliya kirib kelayotgan mamlakatlarda sohada yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklarni oldini olishda xalqaro standartlar, jumladan, Banklar uchun xalqaro regulyativ tizim (Basel III–International Regulatory Framework for Banks), IFSB va AAOIFI standartlarining uyg'un integratsiyasi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning asosiy sharti hisoblanadi.

2-rasm. Xalqaro standartlar integratsiya modeli²¹²

Yuqoridagi grafik Basel III, IFSB va AAOIFI standartlarining integratsiyasi moliyaviy barqarorlikka qanday ta'sir ko'rsatishini tasvirlaydi. Grafikda gorizontaal o'qda standartlar integratsiyasi darajasi, vertikal o'qda esa moliyaviy barqarorlik indeksi ifodalangan. Egri chiziq S-shaklli (logistik) o'sish ko'rinishida bo'lib, bu integratsiya jarayoni dastlab sekin, keyinchalik tezlashib, so'ngra barqarorlashishini ko'rsatadi.

Grafik tahliliga ko'ra, integratsiya darajasi boshlang'ich bosqichlarda past bo'lganida moliyaviy barqarorlik indeksining o'sishi ham nisbatan sekin kechadi. Biroq standartlar o'rtasidagi muvofiqlik kuchayib borgani sari moliyaviy tizim barqarorligi sezilarli darajada oshadi. Ayniqsa, 5–7 daraja oralig'ida integratsiya samaradorligi keskin ortib, moliyaviy barqarorlik indeksining tez o'sishi kuzatiladi. Bu holat prudensial nazorat, shariat muvofiqligi va risk boshqaruvi standartlarining uyg'unlashuvi tizim samaradorligini kuchaytirishini anglatadi.

Shuningdek, grafikning yuqori qismida egri chiziqning tekislanishi standartlar integratsiyasi ma'lum darajaga yetgandan so'ng chegaraviy samaradorlik (diminishing returns) yuzaga kelishini bildiradi. Ya'ni integratsiya yanada chuqurlashsa ham moliyaviy barqarorlik

²¹² Mualliflar ishlanmasi.

o‘sishi nisbatan sekinlashadi.

Islomiy moliya integratsiyalashgan risk menejmenti modeli

3-rasm. Islom moliyasida risk menejmenti modeli²¹³

Mazkur grafikdan kelib chiqib aytish mumkinki, Basel III, IFSB va AAOIFI standartlarini integratsiyalashgan holda qo‘llash islom moliya tizimining institutsional barqarorligini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa integratsiyaning o‘rta bosqichida moliyaviy tizim samaradorligi eng yuqori sur‘atda ortadi. Shu sababli prudensial nazorat standartlari va shariatga muvofiqlik mexanizmlarini uyg‘unlashtirish islom moliya sektorining barqaror rivojlanishini ta‘minlovchi muhim omil hisoblanadi.

Risklarni boshqarish samaradorligi institutsional rivojlanish darajasi bilan uzviy bog‘liqdir. Shariat nazorati, regulyativ mexanizmlar, ichki audit tizimi va raqamli monitoring vositalari risklarni kamaytirishda asosiy determinantlar hisoblanadi.

1-jadval

Risklarni kamaytirish ustuvor yo‘nalishlari²¹⁴

№	Yo‘nalish	Ustuvorlik (%)
1.	Shariat audit tizimi	30
2.	Likvidlik instrumentlari	25
3.	Markaziy bank regulyatsiyasi	20
4.	Raqamli monitoring	15
5.	Kadrlar tayyorlash	10

Basel III – IFSB – AAOIFI sinteziga asoslangan integratsion model islom moliyasi institutlarida risklarni boshqarishni uchta xalqaro standartning uyg‘un kombinatsiyasi orqali tashkil etishni nazarda tutadi. Mazkur modelda **Basel III** kapital yetarliligi, likvidlik va makroprudensial barqarorlikni ta‘minlovchi asos sifatida qo‘llaniladi. **IFSB standartlari** esa islom moliyasiga xos risklarni baholash imkonini beradi. **AAOIFI talablari** shariat muvofiqligi, audit va boshqaruv mexanizmlarini institutsional jihatdan mustahkamlaydi. Shu tariqa model moliyaviy barqarorlik, islomiy risk spesifikatsiyasi va diniy legitimlik o‘rtasida muvozanatni

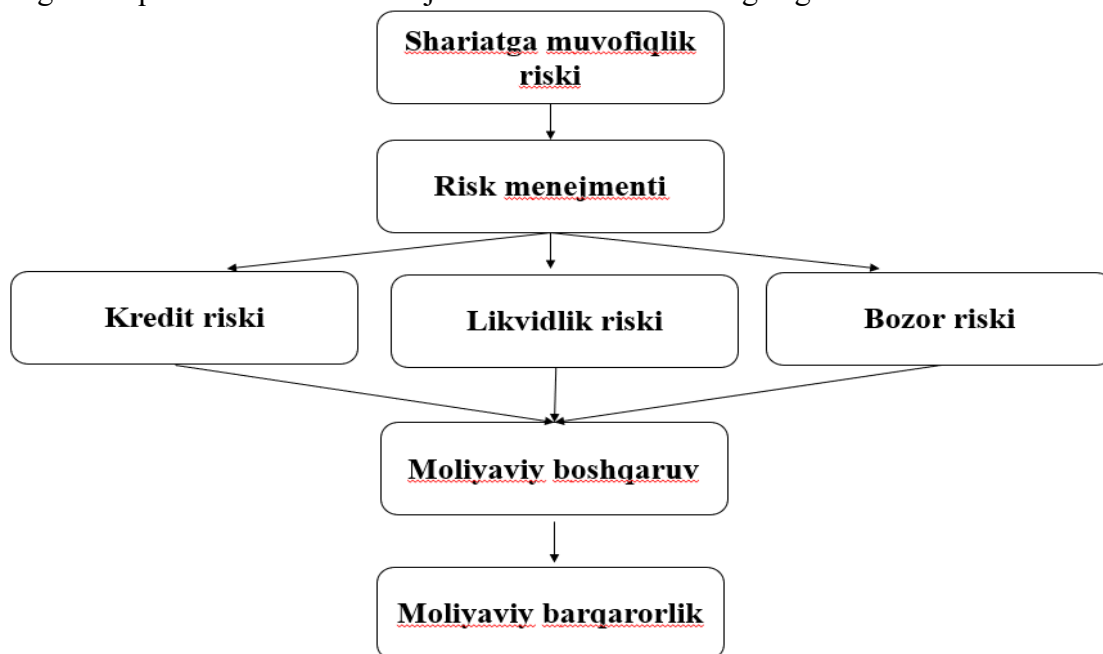
²¹³ Mualliflar ishlanmasi.

²¹⁴ Tahliliy ma’lumotlar asosidagi mualliflar ishlanmasi.

ta'minlaydi. Natijada islom moliyasi tizimi nafaqat prudensial jihatdan barqaror, balki shariat talablariga to'liq mos va institutsional jihatdan ishonchli modelga ega bo'ladi.

4-rasm. Islom moliyasida risklarni boshqarish jarayoni²¹⁵

Mazkur model islom moliyasida risklarni boshqarish jarayonining institutsional ketma-ketligini ifodalaydi. Modelga ko'ra, shariat tamoyillariga muvofiqlik moliyaviy operatsiyalarning asosiy me'yoriy bazasi hisoblanadi. Ushbu talablar asosida risk menejment tizimi shakllanib, kredit, likvidlik va bozor risklari boshqariladi. Mazkur risklarni samarali nazorat qilish moliyaviy boshqaruv mexanizmlarini mustahkamlaydi. Natijada moliya institutlarining barqarorligi ta'minlanib, umumiy moliyaviy tizimning barqaror faoliyati yuzaga keladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan xolda, islom moliyasi bilan bog'liq risklarni minimallashtirish hamda makroiqtisodiy dividendlarni oshirishda quyidagilar ustuvor yo'nalishlar hisoblanadi:

Birinchidan, islomiy risk menejmentiga oid milliy standartlar va metodik ko'rsatmalar ishlab chiqilishi hamda har bir moliyaviy tashkilot uchun shariatga muvofiq risk tahlili, monitoringi va nazorati bo'yicha aniq mezonlar belgilash.

Ikkinchidan, risklarni boshqarish bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar va shariat maslahatchilari tayyorlanishi hamda moliyaviy o'quv markazlarida islom moliyasida risk menejmenti bo'yicha maxsus kurslar tashkil etish.

Uchinchidan, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va diniy-ma'rifiy tashkilotlar bilan hamkorlikda aholining va tadbirkorlarning islomiy moliyaviy mahsulotlar hamda ularning xavfsizlik mexanizmlari to'g'risida xabardorligini oshirish.

To'rtinchidan, islomiy moliyalashtirishda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, ya'ni onlayn platformalar, mobil ilovalar va elektron monitoring tizimlari orqali bitimlarni shaffof yuritish, riskni tezkor aniqlash va baholash imkoniyatini kengaytirish.

Beshinchidan, takaful tizimini samarali yo'lga qo'yish orqali moliyaviy xavfsizlikni oshirish va risklarni ishtirokchilar o'rtasida adolatli taqsimlashni imkoniyatini oshirish.

Xulosa va takliflar

Xulosa o'rnida shuni alohida ta'kidlash joizki, O'zbekistonda islom moliyasini rivojlantirish jarayonida risklarni samarali boshqarish tizimini shakllantirish moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning hamda makroiqtisodiy dividendlarni oshirishning muhim

²¹⁵ Mualliflar ishlanmasi.

shartlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatda ushbu sohani institutsional va normativ-huquqiy jihatdan mukammal ishlab chiqish orqali shariatga muvofiq moliyaviy instrumentlar faoliyatini samarali tartibga solish imkoniyati kengayadi. Xususan, xalqaro standartlar asosida prudensial nazorat mexanizmlarini joriy etish, risk-menejment tizimini takomillashtirish hamda shariat nazorati institutlarini rivojlantirish islom moliya institutlarining barqaror faoliyat yuritishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliya bozorida sukuk, takaful va boshqa islomiy moliyaviy instrumentlarni keng joriy etish risklarni diversifikatsiya qilish imkoniyatini oshiradi. Bu jarayon milliy moliya tizimining raqobatbardoshligini kuchaytirish, investitsiya oqimini kengaytirish hamda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Rifaat Ahmed Abdel Karim. “Islamic finance” // <https://11nq.com/105hnoz>.
2. Mohammad Kabir Hassan. “Handbook of Islamic banking” // <https://s11nk.com/udwqqt5> va <https://11nk.dev/4dcama3>.
3. Iqbal, Z., & Mirakhor, A. “*An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice*.” W.:2011-406p.
4. Ayub, M. “*Understanding Islamic Finance*” John Wiley & Sons. UK.:2007-30p.
5. Md. Shafiqul Islam. “Problems of Islamic Banking: Bangladesh Perspective” // “Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)”.-№ Volume 11, Issue 3.March.2025. 224-235p.
6. Jubairul Islam Shaown & Yesmin Sultana. “Islamic Banking in Bangladesh: Challenges and Prospects” // “AIUB Journal of Business and Economics”.Volume 14, Number 1, Nov 2017. 153-174p.
7. E.A.Baydaulet Islomiy moliyalar va bank tizimi. Tarjimon: Botirxo'ja Jo'raev. – T.: O'zbekiston, 2014. – 464 b.
8. Islom iqtisodiy modeli va zamon Matn / R.I.Bekkin – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2019. – 360 b.
9. Iqbal Z., Mirakhor A. *An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice*.” W.:2011-406p.

